

(i) Printed Pages : 7 . Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

0	4	6	8
---	---	---	---

Exam. Code :

1	0	3
---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 3rd Year

1046

POLITICAL SCIENCE (In all Mediums)

Paper – B : International Politics : Theory and Practice

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note : (1) Question No. 1 is compulsory. Attempt any **nine** questions in about 25-30 words each. Each question carries 2 marks.

(2) Attempt **one** question from each Unit. Each question carries 18 marks.

1. **Compulsory Question :** Attempt any **nine** questions :

- (i) Give four basic assumptions of Realist Approach.
- (ii) Write down any two differences between Realist and Idealist Approach.
- (iii) Mention three kinds of National Power.
- (iv) Give any four methods of exercising National Power.
- (v) Write down any two definitions of Collective Security.
- (vi) What is Detente ?
- (vii) What were the factors responsible for Bipolarity ?
- (viii) What do you mean by Multipolar International Order ?

- (ix) Explain the meaning of Non-Alignment.
- (x) What are the basic principles of United Nations ?
- (xi) Name the main organs of United Nations.
- (xii) What is the composition of Security Council of UN ?
- (xiii) Write down the aims of European Union.
- (xiv) Write down any two challenges faced by European Union.
- (xv) What is G-8 ? 2×9=18

UNIT-I

- 2. Define International politics and discuss its nature and importance. 18
- 3. Critically evaluate Idealist Approach regarding International Politics. 18

UNIT-II

- 4. What do you mean by National Power ? Discuss the elements of National Power. 18
- 5. Define Balance of Power and make its critical evaluation. 18

UNIT-III

- 6. Write a note on Unipolar International System. 18

7. Write down the characteristics of the nature of the emerging World Order. 18

UNIT-IV

8. Write down the major demands of NIEO. "Is it still a Mirage" ? Discuss this statement. 18
9. Write an essay on the objectives, principles of SAARC its problems and importance found in the way of its smooth working. 18

(हिन्दी माध्यम)

नोट : (1) प्रथम प्रश्न अनिवार्य है। लघु प्रश्नों में किन्हीं नौ प्रश्नों का उत्तर 25-30 शब्दों में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं।

(2) प्रत्येक यूनिट में से एक-एक प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 18 अंक हैं।

1. अनिवार्य प्रश्न : किन्हीं नौ प्रश्नों का उत्तर लिखो :

- (i) यथार्थवादी दृष्टिकोण की कोई चार मूल धारणाएं लिखो।
- (ii) यथार्थवादी और आदर्शवादी दृष्टिकोण के बीच कोई दो अंतर लिखो।
- (iii) राष्ट्रीय शक्ति की तीन किस्में बताओ।
- (iv) राष्ट्रीय शक्ति के प्रयोग की कोई चार विधियां दो।
- (v) सामूहिक सुरक्षा की कोई दो परिभाषाएं लिखो।
- (vi) दीतां क्या है ?
- (vii) द्विध्रुवीयता के लिए जिम्मेदार कारक क्या थे ?

(viii) आपका बहुध्रुवीय अंतर्राष्ट्रीय व्यवस्था से क्या अभिप्राय है ?

(ix) गुट निरपेक्षता के अर्थ की व्याख्या करें।

(x) संयुक्त राष्ट्र के बुनियादी सिद्धान्त क्या हैं ?

(xi) संयुक्त राष्ट्र के मुख्य अंगों के नाम बताओ।

(xii) संयुक्त राष्ट्र की सुरक्षा परिषद् की रचना क्या है ?

(xiii) यूरोपीयन संघ के लक्ष्यों का उल्लेख करो।

(xiv) यूरोपीयन संघ की किन्हीं दो चुनौतियों का वर्णन करो।

(xv) G-8 क्या है ?

2×9=18

यूनिट-I

2. अंतर्राष्ट्रीय राजनीति की परिभाषित करें और इसके स्वरूप तथा महत्त्व पर चर्चा करो। 18

3. अंतर्राष्ट्रीय राजनीति सम्बंधी आदर्शवादी दृष्टिकोण की आलोचनात्मक व्याख्या करो। 18

यूनिट-II

4. आपका राष्ट्रीय शक्ति से क्या अभिप्राय है ? राष्ट्रीय शक्ति के तत्वों पर चर्चा करें। 18

5. शक्ति संतुलन को परिभाषित करें और इसका आलोचनात्मक मूल्यांकन करें। 18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਏਕਧੁਰੀਯ ਅੰਤਰਾਸ਼ਟਰੀਯ ਵਯਵਸਥਾ ਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 18
7. ਤਭਰਤੀ ਹੁਏਂ ਵੀਸ਼ਵ ਵਯਵਸਥਾ ਕੇ ਸਵਰੂਪ ਕੀ ਵੀਸ਼ੇਸ਼ਤਾਏਂ ਲਿਖੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਨਏਂ ਅੰਤਰਾਸ਼ਟਰੀਯ ਆਰਥਿਕ ਵਯਵਸਥਾ ਕੀ ਮੁਖਯ ਮਾਗੇ ਲਿਖੋ। “ਕਯਾ ਧਹ ਏਕ ਮ੍ਰਗਤ੍ਰਣਾ ਹੈ” ? ਏਸ ਕਥਨ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੋ। 18
9. SAARC ਕੇ ਤਵੇਸ਼ਯ, ਸਿਫ਼ਦਾਨਤੀਏਂ, ਸਮਸਥਾਏਂ ਏਵੰ ਮਹਤਵ ਕੇ ਨਿਰਵਾਧ ਕਾਰਯ ਸੰਚਾਲਨ ਪਰ ਨਿਬੰਧ ਲਿਖੇਂ। 18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ : (1) ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਏਸ ਵਿਚੋਂ 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਰੇਕ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋ ਅੰਕ ਹਨ।
- (2) ਹਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਕੋਈ 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

- (i) ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਮੂਲ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
- (ii) ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਦੋ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ।
- (iii) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੱਸੋ।

- (iv) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਧੀਆਂ ਦੱਸੋ।
- (v) ਸਮੂਹਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
- (vi) ਦੀਤਾਂ ਕੀ ਹੈ ?
- (vii) ਦੁ-ਧਰੁਵਤਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕ ਕੀ ਸਨ ?
- (viii) ਤੁਸੀਂ ਬਹੁ-ਧਰੁਵੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ?
- (ix) ਗੁਟ-ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (x) ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਹਨ ?
- (xi) ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
- (xii) ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
- (xiii) ਯੂਰਪੀ ਸੰਘ ਦੇ ਲਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
- (xiv) ਯੂਰਪੀ ਸੰਘ ਦੀਆਂ ਦੋ ਚੁਨੌਤੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
- (xv) G-8 ਕੀ ਹੈ ?

2×9=18

ਯੂਨਿਟ-1

- 2. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
- 3. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

- 4. ਤੁਸੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ? ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

5. ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਤੁਲਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਇਕ-ਧਰੁਵੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 18
7. ਉਭਰਦੀ ਹੋਈ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਲਿਖੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਨਵੀਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਗਾਂ ਲਿਖੋ। “ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ” ? ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
9. ਸਾਰਕ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ, ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18